

До

Членовете на Научното жури, сформирани със Заповед № РД-09-514 от 26.10.2020 г. на Директора на Института по философия и социология–Българска академия на науките (ИФС-БАН) за защита на дисертационния труд на доц. д-р Стоян Андеас Ставру от Секция “Етически изследвания” на ИФС-БАН

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.ю.н. Георги Петров Пенчев
Юридически факултет на Пловдивския университет “Паисий
Хилендарски”

относно: представения за защита дисертационен труд на доц. д-р Стоян Андреас Ставру за получаване на научната степен “доктор на науките” (респ. „доктор на философските науки“) на тема „Морални измерения на собствеността в екологически контекст (към обосноваване на една „проприетарна” екология)” по област на висше образование 2. “Хуманитарни науки”, професионално направление 2.3. “Философия”, научна специалност „Етика“ в ИФС-БАН

Уважаеми членове на Научното жури,

Като член на Научното жури, сформирани за оценяване на дисертационния труд с наименование „Морални измерения на собствеността в екологически контекст (към обосноваване на една „проприетарна” екология)” на доц. д-р Стоян Ставру от секция “Етически изследвания” на ИФС-БАН със Заповед № РД-09-514 от 26.10.2020 г. на Директора на ИФС-БАН, Ви предоставям рецензията си, изготвена на основание чл. 13, ал. 2 от Закона за развитието на академичния състав на Република България (ЗРАСРБ) (ДВ, бр. 38 от 2010 г., изм. и доп.), чл. 41, ал. 1 от Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав на Република България, приет с Постановление № 202 на Министерския съвет от 10.09.2010 г. (ППЗРАСРБ) (ДВ, бр. 75 от 2010 г., изм. и доп.) и чл. 16, ал. 7 от Правилника на Института за изследване на общества и знанието (ИИОЗ, понастоящем – Институт по философия и социология – б.м.,Г.П.) за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности (ПИИОЗУРПНСЗД - В: *Институт по философия и социология* [онлайн]. [прегледан 19.09.2020]. Достъпно от: <https://ips-bas.org/%D0%BD%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8>

<http://ips-bas.org/wp-content/uploads/2019/07/ППНСЗАДИИОЗБАН-окончателен1.pdf>)

1. Кратки биографични данни за дисертанта

Дисертантът Стоян Ставру е завършил висшето си юридическо образование в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ (СУ) в 2003 г. В 2010 г. е завършил магистратура по социална и юридическа психология във Философския факултет на СУ. След успешна защита на дисертация в областта на правото в 2009 г. и на философията в 2015 г. придобива 2 образователни и научни степени „доктор“ съответно по гражданско и семейно право, от една страна, и по съвременна философия, от друга страна. Преподавал е различни юридически дисциплини в СУ и Нов български университет, участвал е в редица научни конференции и специализации. От 2014 г. и понастоящем той работи в Института по философия и социология (за периода 2014-2018 г. – ИИОЗ) при Българската академия на науките, където последователно заема научните длъжности „асистент“, главен асистент“ и „доцент“ (последната в 2018 г.). Автор е на повече от 200 научни публикации.

2. Актуалност и значимост на разглежданата научна проблематика в дисертационния труд. Структура на дисертационния труд. Мнение за автореферата

2.1. Актуалност и значимост на разглежданата научна проблематика в дисертационния труд

Дисертационният труд на доц. д-р Стоян Ставру е посветен на една важна и недостатъчно изследвана у нас проблематика – моралните измерения на правото на собственост в екологически контекст. Известно е, че проблемите, свързани със собствеността имат различни аспекти, напр. правни, икономически, философски, социологически и др., но авторът е съсредоточил вниманието се главно върху философските и правните им аспекти. Актуалността и значимостта на разглежданата научна проблематика, по мое мнение, е свързана с голямото въздействие на моралните измерения на упражняването на различните видове право на собственост върху законността и обществения ред във всяка една държава. Освен това в нашата както философска, така и правна литература, понастоящем липсва интердисциплинарно монографично или дисертационно изследване, т.е. на философските и правните аспекти на разглежданата проблематика.

Доц. д-р Стоян Ставру е демонстрирал много добро познаване на състоянието на разглежданата от него проблематика. Той е използвал литературни и нормативни източници на различни езици, а това е показател за неговата много добра литературна осведоменост. В дисертационния му труд са използвани преди всичко сравнителноправният и историкоправният методи на научно изследване. Избраната методика на

изследване позволява постигането на поставените цели и задачи на дисертацията.

2.2. Структура на дисертационния труд

Дисертационният труд е в обем на 318 с. и в структурно отношение се състои от: списъци на използваните съкращения, таблици и фигури (с. 7-10); „рамка на изследването” (с. 11-34); въведение (с. 35–56); шест глави, посветени съответно на неживата природа като съюз между забележителното и етиката на дома (глава I, с. 58–76), микроскопичния живот с оглед на патогени, „диви” вируси и човечеството без край (глава II, с. 77-117), дивите растения в контекста на етиката към „свободните” гори (глава III, с. 118–159), гените в контекста на идентичността и модификациите на биологичните видове (глава IV, с. 160-194); Земята с оглед на етиката спрямо бъдещите поколения (глава V, с. 195-235), извънземния живот в контекста на етиката в космическото пространство (глава VI, с. 236-249); заключение (с. 250–298); списък на използваната литература, т.е. библиография (с. 299–318); както и 12 таблици и 3 фигури като елементи на определени части от съдържанието. Изложението в дисертацията е целенасочено и съдържателно. То се съпровожда с отделни сравнения и разграничения, обосноваване на изводи и предложения *de lege ferenda*.

2.3. Мнение за автореферата

Авторефератът в обем на 72 страници на български език и 62 страници на английски език дава много добра представа за общата характеристика и съдържанието на това научно изследване, неговите приноси и публикации (9 бр.), свързани с темата на дисертационния труд.

3. Изпълнение на минималните изисквания (национални и на БАН) за придобиване на научната степен „доктор на науките” от дисертанта

Във връзка с удовлетворяването на минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ и чл. 1а, ал. 1 от ППЗРАСРБ, както и допълнителните изисквания на БАН, оценката ми за постигнатия от дисертанта брой точки по показателите, определени в приложението към чл. 1а, ал. 1 от ППЗРАСРБ за област на висше образование 2. “Хуманитарни науки”, професионално направление 2.3. “Философия”, научна специалност „Етика“, е както следва: по група показатели А - при минимум 50, изпълнение 50; по група показатели Б - няма задължителен минимум, изпълнение 100; по група показатели В – няма задължителен минимум, изпълнение 100; по група показатели Г – при минимум 100+10 (БАН), изпълнение 235; по група показатели Д - при минимум 100+10 (БАН), изпълнение 135; по група показатели Е - няма задължителен минимум, няма изпълнение, но то не е задължително.

От изложеното може да се направи констатацията, че доц. д-р С. Ставру удовлетворява минималните национални изисквания, както и

изискванията на БАН с оглед на допускането му до защита на дисертационния труд.

4. Оценка на научните приноси на дисертационния труд

Научните приноси в изследването са от категорията “обогатяване на съществуващите знания” и се градят не само върху проучването на философската и правната литература и законодателството, но и на личните виждания на автора по разглежданите проблеми, съпроводени с редица собствени и оригинални изводи и съображения. Могат да бъдат изтъкнати следните конкретни научни, научно-приложни и практически приноси в дисертационния труд:

1. оригинално авторско обособяване на красотата на природата като значима цел в опазването на околната среда (с. 63–68, 74-76);
2. сполучливо обосноваване на тезата за биологичното разнообразие като национално богатство (с. 84-86);
3. сполучлив анализ на правото на собственост върху генетичните ресурси в България (с. 86-89);
4. оригинално становище за вирусите като вид микроорганизми (патогенни) в контекста на ползите и вредите от тях (с. 89–93);
5. много добре обосновано с морални съображения становище за въвеждане на ограничения в собствеността с цел защита на растенията (с. 129-130);
6. много сполучлив анализ на моралните и юридическите аспекти на биотехнологиите, т.е. генното инженерство (с. 162-165);
7. оригинално предложение за „престъпления срещу бъдещите поколения” като вид престъпления по международното право (с. 205-208);
8. оригинални авторски концепции за правосубектност в полза на бъдещите поколения на природни ресурси, на човечеството като цяло, на планетата Земя („майка Земя”) (с. 211-219);
9. оригинално предложение *de lege ferenda* за нов вид концесии, а именно „концесии за природни процеси” с цел поддържането на природния ресурс (с. 223-224);
10. оригинална концепция за етиката в извънземното пространство (с. 236-249);
11. в заключението са направени ценни и полезни изводи от разгледаната правна уредба и анализирана литература (с. 250–298);
12. на много високо равнище са съставени от автора 12 таблици и 3 фигури за онагледяване на съответните проблеми, които имат важно теоретично и практическо значение.

5. Преценка на публикациите по темата на дисертационния труд

Дисертантът е представил 9 публикации, свързани с тематиката на дисертационния му труд, сред които 1 монография и 8 статии. Монографията е „Вещи в природно състояние: собственост и отговорност за вреди в контекста на чл. 50 ЗЗД”. София, Сиела, 2020, 318 с. Статиите са: „Право на собственост и право на природоползване – разграничение и

съотношение”. – Съвременно право. София, 1997, № 2, с. 43-59; „Правата на природата – наред екологичната есхатология и правната теория?” - Социологически проблеми. София, 2016, № 1-2, с. 146-166; „Солидарността и границите на правата – възможни ли са права на природата?” - В: Морал и етика на солидарността в съвременното общество. София, Фондация „Солидарно общество”, 2016, с. 341-354; „Сандра, животните и бъдещето на правата”. – Етически изследвания. София, 2017, кн. 2, № 5, с. 8-53; „Към една невъзможна микрофизика на правото (на собственост)”. – В: Недев, Д. Правно действие на първичните способности за придобиване на вещни права. София, Сиела, 2017, с. 17-48; „За вирусите – с любов (?) - биологичното разнообразие като предизвикателство пред биоетиката (българският контекст)”. – Етически изследвания. София, 2020, кн. 5, № 1, с. 3-26; „Защита на неживата природа: съюзът между красотата и екологичната етика” – Етически изследвания. София, 2020, кн. 5, № 2, с. 84-112; „Аграрният рефлекс: социалистическата собственост и земеделските земи в НРБ”. – В: Истории и разказвачи. Философия, право, литература. Специално издание за юбилея на проф. Стилиан Йотов. София, ИК „Критика и хуманизъм”, 2020, с. 191-208.

Тези публикации сполучливо отразяват редица анализи и становища на автора, залегнали в определени части от дисертационния му труд.

6. Отражение на научните публикации на дисертанта в българската и чуждестранната литература

Налице е много добро равнище на отражение на научните публикации на доц. д-р С. Ставру в българската литература. Седем негови научни статии са цитирани в юридически списания, а монографията му „Вещи в природно състояние: собственост и отговорност за вреди в контекста на чл. 50 ЗЗД”, София, Сиела, 2020, 318 с. е обект на рецензиране в две авторитетни научни списания в областта на правната и на философската наука, съответно „Правна мисъл” (бр. 2 от 2020 г.) и „Етически изследвания” (бр. 5, кн. II от 2020 г.).

7. Критични бележки и препоръки

Към дисертационния труд могат да бъдат отправени и някои критични бележки и препоръки.

7.1. Критични бележки

1. Употребата на думата „регулации” (напр. на с. 16, 17 и 40) можеше да се избегне, а вместо нея да се употребяват по-утвърдени юридически термини като „нормативни актове”, „правна уредба”, „разпоредби”.

2. Обособената от автора „Рамка на изследването” като самостоятелна част на дисертацията трябваше да фигурира във въведението, а терминологичните уточнения относно собствеността във въведението можеха да фигурират в глава първа на дисертацията.

7.2. Препоръки

1. Обхватът на въведението (21 с.) и на заключението (48 с.) е твърде дълъг. По-добре щеше да бъде и за двете части на дисертацията той да бъде редуциран в рамките на 10-15 страници.

2. Не беше необходимо наименованието на всяка глава да бъде на самостоятелна страница без текст под него.

7.3. Оценка на въздействието на критичните забележки и препоръки върху научното значение на дисертационния труд

Изтъкнатите слабости обаче, не омаловажават значимостта и полезността за теорията и практиката на предложения за защита дисертационен труд. Той е написан ясно, разбираемо, логично и се чете с интерес. С него се запълва една празнина във философската ни литература в разглежданата област. Посочените критични бележки целят единствено да помогнат автора в случай, че той реши да продължи творческите си усилия по тази проблематика и да публикува дисертацията си като книга.

8. Лични впечатления от дисертанта

Личните ми впечатления от дисертанта са много добри. Доц. д-р Стоян Ставру притежава необходимите делови (професионални и организационни) и морални качества както за упражняване на научно-изследователската си дейност в ИФС-БАН, така и за преподавателска дейност в юридическите факултети в страната. Към колегите си учени и практикуващи специалисти се стреми да бъде учтив, внимателен и коректен. Същевременно той демонстрира забележителна творческа активност с много на брой публикации в областта на правото и философията, а освен това е създал и поддържа свой Интернет-сайт „Предизвикай правото!“ (<https://www.challengingthelaw.com/>), в който се публикуват интересни и полезни материали за юридическата наука и практика. Освен това смятам, че изтъкнатите приноси в дисертационния труд и получените резултати са лична заслуга на Стоян Ставру. Той коректно е цитирал под линия съответните източници - обстоятелство, което изключва наличието на плагиатство.

9. Заключение

Накрая, въз основа на изложеното по-горе:

1. В заключение заявявам, че дисертационният труд „Морални измерения на собствеността в екологически контекст (към обосноваване на една „проприетарна“ екология)“ отговаря на изискванията на чл. 12, ал. 3 и 4 от ЗРАСРБ и на чл. 37 от ППЗРАСРБ за получаване на научната степен „доктор на науките“ (респ. „доктор на философските науки“). Същевременно доц. д-р Стоян Андреас Ставру отговаря на изискванията на чл. 12, ал. 1 във вр. с чл. 26 от ЗРАСРБ, чл. 35 от ППЗРАСРБ, и чл. 10, ал. 1 и чл. 18, ал. 1 от ПИИОЗУРПНСЗАД.

2. Давам, на основание чл. 13, ал. 2 във вр. с чл. 10, ал. 1 от ЗРАСРБ и чл. 41, ал. 2 от ППЗРАСРБ, положителна оценка на горепосочения дисертационен труд.

3. Във връзка с изтъкнатото предлагам, на основание чл. 13, ал. 4 от ЗРАСРБ и чл. 43, ал. 1 от ППЗРАСРБ, на Научното жури, сформирано със Заповед РД-09-514 от 26.10.2020 г. на Директора на ИФС-БАН, да даде на доц. д-р Стоян Андреас Ставру научната степен “доктор на науките” (респ. „доктор на философските науки“) по област на висше образование 2. “Хуманитарни науки”, професионално направление 2.3. “Философия”, научна специалност „Етика“ в Института по философия и социология – БАН.

София, 12.11.2020 г.

С уважение: (п)

(Проф. д.ю.н. Георги Пенчев)